

Een nieuwe parel aan Rotterdams museumketting

Toen Minister Brinkman op 19 december 1984 de eerste paal voor de Schouwburg sloeg, maakte hij bekend, dat zijn keuze voor de vestiging van een Instituut voor Architectuur en Stedebouw op Rotterdam was gevallen. De stichting Architectuurmuseum (SAM) en de Stichting Wonen, initiatiefnemers van een Architectuurmuseum in de Beurs van Berlage te Amsterdam, toonden zich zeer teleurgesteld over Brinkmans keuze en staakten hun medewerking aan het project. De derde initiatiefnemer, het Nederlands Documentatiecentrum voor de Bouwkunst (NDB), kon vanwege zijn ambtelijke status moeilijk meer dan slikken.

De toezegging van Brinkman, om diep in de beurs te tasten, bracht de gesprekspartners weer rond de tafel. Hij honoreerde de eis van de initiatiefnemers, om in plaats van een bestaande locatie (de voormalige Gemeentebibliotheek) een nieuwe plek, naast museum Boymans van Beuningen, tot dat doel te bestemmen. Op basis van de nota 'Ontwerp voor een Nederlands Instituut voor Architectuur en Stedebouw' (1984), oorspronkelijk toegesneden op een hoofdstedelijke vestiging, wordt nu, in samenspraak met de ministeries van VROM en WVC, overlegd over de te kiezen opzet voor een vestiging naast het Rotterdamse kunstpaleis.

De bouwpublicist J. H. W. Leliman schreef al in 1912: '... terwijl iedere krabbel door een schilder van naam zorgvuldig bewaard blijft, is het de gewone gang van zaken, dat de beste concepten van befaamde architecten spoorloos verdwijnen.' Driekwart eeuw later bestaat de kans, dat in Rotterdam de voorwaarden worden geschapen om dat euvel de wereld uit te helpen. De 'wereld' is echter niet alleen gebouwd door befaamde architecten en als het Instituut voor Architectuur en Stedebouw zijn naam wil waarmaken, zal het niet alleen aandacht moeten besteden aan de, zonder twijfel interessante, elite van zeer succesvolle ontwerpers en bouwers, maar ook aan minder bekende vormgevers van onze omgeving.

Dankzij de wettelijke verplichting om een bouwvergunning aan te vragen, bezitten de Nederlandse archieven een schat aan informatie over de gebouwde omgeving. Werpt het Instituut zich ook op dergelijk materiaal of spant het zich vooral in om bekroonde ontwerpen binnen de instituutmuren te hijsen? Anders gezegd: streeft het Instituut voor Architectuur en Stedebouw een kunsthistorische dan wel een historische benadering na? En in samenhang daarmee: bestemt het Instituut zijn collectie vooral voor tentoonstellingen: de presentatiefunctie of poogt het de collectie zo goed mogelijk te conserveren? Deze taak, de archief-functie, vergt een heel andere benadering en laat minder ruimte voor presentatie aan het publiek.

De ontwerpnota legt een vrij zware nadruk bij de kunsthistorische benadering en de presentatiefunctie, zonder overigens de historische benadering en de archief-functie geheel uit het oog te verliezen. Een voorbeeld: de instituutspartners recruteerden hun stagiaires tot nog toe vooral bij het Kunsthistorisch Instituut van de Vrije Universiteit van Amsterdam. De recente erkenning dat archiveren een vak apart is, heeft hun belangstelling voor stagiaires van de Archiefschool opgewekt. Ook historici scoren de laatste tijd hoger dan voorheen. Het is wellicht een goed idee voor de Rotterdamse maatschappijhistorici om hun licht eens op te steken over de werkgelegenheid in het nieuwe Instituut voor Architectuur en Stedebouw.

Als het Instituut het predikaat 'Museum' wil voeren zal het op één museaal been niet kunnen lopen. Zonder verantwoorde conservering van de collectie is een museum vrij snel vleugellam. De vestiging in Rotterdam, de beloofde nieuwbouw en het heropende overleg met de ministeries van VROM en WVC bieden de initiatiefnemers de mogelijkheid om alle ingrediënten voor een veelzijdig instituut opnieuw op de weegschaal te leggen.

De kans lijkt uitgesloten, dat het Instituut - laten we het voor het gemak vast 'Museum voor Architectuur en Stedebouw' noemen - in een 'gewoon' gebouw gevestigd wordt. De vlag, die de museum-lading moet dekken, wordt naar alle waarschijnlijkheid de zoveelste parel aan Rotterdams museumketting. We raken er langzaam aan gewend, dat Rotterdam meer is dan een haven.

Jan van den Noort

Verscheen eerder in *Kroniek* (uitgave Historisch Genootschap Roterodamum; november 1986) 53, 7.